

Szendi Tünde

Az Életmesék felhasználási lehetőségei az iskolai oktatásban

A jelen írás egy két részletben közölt tanulmány második fele. Az első rész áttekintette a szlovákiai magyar oral history-irodalmat, és ismertette az *Életmesék*-projektet, a következőkben pedig néhány jógyakorlatról és az *Életmesék*-kötetek anyagának az iskolai oktatásban történő felhasználásáról lesz szó. A tanulmány célja, hogy feltérképezze, milyen lehetőségek rejlenek az *Életmesék*nek mint szlovákiai magyar oralhistory-anyagnak a szlovákiai magyar iskolai oktatásban történő felhasználásában, azaz milyen tantárgyak esetén, milyen korosztály számára és hogyan válhat felhasználásra, feldolgozásra alkalmassá.

Jógyakorlatok az oral history iskolai alkalmazásában

Forrás: A szerző archívuma

1. Erasmus+ a kommunizmus emlékezete jegyében, 2023–2024

Egy Erasmus+ nemzetközi projekt keretében Észak-Komáromban találkoztak egymással diákok hat posztkommunista országból 2024 őszén, hogy a kommunizmust vegyék górcső alá. A bolgár, cseh, lengyel, magyar, román és szlovákiai magyar diákok a Marianum Egyházi Iskolaközpontban tanácskoztak a XX. századot átszövő ideológiákról. A projekt keretében Mgr. Galo Lukács Tímea vezetésével rengeteg feltáró munkát is végeztek, és sokféle interaktív eszközzel dolgoztak (W6).

2. A Learning for Peace ERASMUS+ projekt, 2023

Az ERASMUS+ Learning for Peace (Tanulás a békéért) projekt az Európai Unió által támogatott egyéves, a Sigmund Freud Egyetem és a Fórum Kisebbségkutató Intézet együttműködésében 2023-ban megvalósult program volt, amely arra kereste a választ, hogy hogyan felhasználhatók az oral history gyűjtemények az oktatásban és képzésekben a béke és a konfliktuskezelés témájában. A résztvevők interaktív módon (például szerepjáték formájában) dolgoztak fel Hannah Fischer bécsi holokauszt túlélő, a dél-szlovákiai Leventeservezet egyik tagjának, valamint egy csehszlovák disszidensnek a történetét. A találkozó alatt összegyűjtött információkat, ötleteket és javaslatokat workshopok formájában oktatási szakembereknek és tananyagkészítőknek is bemutatták. Megfogalmazásuk szerint: „Az oral history gyűjtések felhasználása segíthet az embereknek jobban megérteni a múlt eseményeit és azok hatásait a jelenre és a jövőre” (W1).

3. Elbeszélte történelem a Selye János Egyetemen, 2021

Ez a projekt egy, a hallgatók által készített oral history interjúkból álló sorozat, amely tartalmaz például kicsindi emlékeket a reszlovakizációról, interjú gyerekkori, iskolai emlékekről, az 1940-es, '50-es évek hangulatáról vagy búcsi emlékeket 1945-ből. Az anyagok egy nagyjából 5–10 perces interjú szöveges változatát, az adott történelmi téma rövid összefoglalóját, illetve a vonatkozó szakirodalmat és az adatközlővel kapcsolatos információkat tartalmazzák. Egy-egy esetben arra is reflektálnak, miért hasznos az oral history alkalmazása a történelemtanításban. Szarka László, a sorozat szerkesztője, a Selye János Egyetem docense szerint a feladat a legnépszerűbbek közé tartozott a történelem szakos hallgatók számára (W2).

4. Néhány példa fiatalabb tanulók számára

Az oral historyt mint módszert számos esetben sikerrel alkalmazták már a magyar iskolai oktatásban, és az ilyen projektek a történelem megelevenítésének figyelemre méltó módjává váltak az utóbbi években. Magyarországon például 3–8. osztályos gyerekek saját „kutatómunka” keretében készítették interjúkat a saját családjuk történetéről, a nagyszülők életútjáról, és foglalták össze mindezt egy fogalmazásban (Sági–Rigó, 2011), vagy családfakutatást végeztek: összegyűjtötték a nagyszülők iskolai élményeit, illetve rögzítették a várostörténet és a családtörténet összefonódását (Sági, 2013). Több szlovákiai magyar iskola is rendszeres résztvevője a Szanyi Mária által életre hívott *Kincskeresők – helyi értékeket kutató diákok konferenciájának* (W3), illetve a magyarországi Mosolyvirág Nagycsaládosok Debreceni Egyesülete által évente meghirdetésre kerülő *Életmese* pályázatnak (W4). Az *Életmesék* az olvasóit szintén arra törekszik inspirálni, hogy amennyiben még nem tették meg, kezdeményezzenek beszélgetést a saját felmenőikkel, idős rokonaikkal és ismerőseikkel,

mondván: „mind a kérdező, mind a mesélő számára kalandos időutazást és lelket melengető élményt fog nyújtani” (Molnár–Szendi szerk., 2022, 11).

Az *Életmesék* lehetséges felhasználása az iskolai oktatásban

Forrás: A szerző archívuma

A projekt deklarált céljai közé tartozik az élményalapú, rendhagyó történelemoktatás népszerűsítése, az oral history beépítése az oktatásba, amelyben az elbeszélő által megélt valóság kiegészíti a tankönyvekből ismert eseményeket, ezáltal segíti azok megértését (Molnár–Szendi szerk., 2022). Bár az élettörténeti interjúk szubjektívek, fontos társadalomtörténeti forrásként szolgálhatnak: a személyes történetek betekintést engednek abba, hogy az egyes történelmi események, korszakok hogyan jelentek meg a mindennapi emberek szintjén, miképpen befolyásolták életüket. Így a visszaemlékezésekre épülő elbeszélte történelem a történelemoktatásban is haszonnal alkalmazható: a tényanyag személyessé válik,

és a makrotörténelem magától kapcsolódik össze a mikrotörténelemmel (Sági–Rigó, 2011; Bánki, 2012). Mivel jelenleg nincs tudomásunk arról, hogy tanárok iskolai keretek között használták volna az *Életmesék*-kötetekben szereplő anyagokat, így arra teszünk kísérletet, hogy felvázoljuk, milyen módon lehetne ezt megtenni az iskolai oktatásban.

Az interjúk tapasztalata alapján az alsó tagozaton olyan tantárgyakhoz kapcsolódóan tudhatnak meg a tanulók plusz ismereteket az orál history által, mint a környezetismeret és a magyar, felső tagozaton és középiskolában pedig a történelem, a magyar nyelv és irodalom, a földrajz és a honismeret tárgyakhoz kapcsolódva.

Történelem

Forrás: A szerző archívuma

Mivel a történelemoktatás során a legrégebbi múlttól haladnak a jelen felé, egy fiatal az érettségi vizsgáig kétszer tanul például görög–perzsa háborúkról, míg jó eséllyel semmit nem hall a rendszerváltásról, mert sok esetben odáig már nem jutnak el a tananyagban. Az is sajátos vonása a magyar történelemoktatásnak, hogy a gyermekek általában többet tanulnak az ókori Róma vagy a francia forradalom történetéről, mint a saját lakóhelyükéről, vagy az ott élő emberekéről (Sági–Rigó, 2011). Az oral history ezeket a hiányokat tudja pótolni. Alkalmazása a történelemoktatásban jól illeszkedik a mai elvárásokhoz is, miszerint ne a lexikális tudásra helyezzük a hangsúlyt, hanem gondolkodni, értelmezni, vitázni tanítsuk a diákokat, és arra, hogy a múlt eseményein keresztül értelmezni tudják a saját világukat (Ibos, 2023).

Az *Életmesék*ben megjelenő történelmi témák közé tartozik az 1938-as bécsi döntés, a zsidók deportálása, a 2. világháború, a nyugati és keleti fogság, a háború utáni jogfosztottság időszaka

– a csehországi kényszermunka, a lakosságcsere és a reszlovakizáció, a ki- és betelepítés, 1956, a szocializmus (az úgynevezett kulákozás, a padláslesöprések, a konfiskálás), 1968 és 1989.

Az alábbi szöveg témája a kulákozás, amely során 1951-től kuláknak nyilvánították a „falusi gazdagokat”, azaz a parasztság felső rétegéhez tartozókat és családjaikat, akik 15 hektárnál nagyobb birtokkal rendelkeztek, és nem akartak belépni az EFSZ-be (JRD-be), amiért viszont megbüntették őket. Ezt a világot segíthet jobban megismerni és megérteni a diákok számára ez a részlet.

„[...] eszembe jött, hogy tizenegy éves koromban én jártam úgy a munkásokkal a határba, mind ahogy a munkások, dolgozni, répát ritkítani, mindent csinálni. Kivett apukám az iskolából, akkor aztán '51-es évekbe, az '50-es évek nehezek voltak. Nyíltan mondhatom, mondhatom mindent?

Persze.

[kis csend] Ugye a kulákokat üldözték, és apukámnak 21 hektár földje volt, nem tudta szétszítani, mer kiskorúak voltunk. És hát őt is oda besorozták, a kulákok közé. És há, hát énnekem ugye muszáj volt segíteni, a nővérem férjné volt má, hát a bátyám a traktorral járt, én meg mentem a munkásokkal. És úgy mindig emlegetni szoktam, hogy ugye, ugye a kulák lánynak miket kellett kibírn. Nem bosszúságból mondom, mer soha, de soha nem hajlottam odahaza azt, hogy akik ezt csinálták a faluból, hogy azokra a szüleim azt mondták vóna, hogy azokkal nem szabad. Nekem mindig olyan barátnőim voltak, hogy tényleg nem olyanok, mint én, nem gazdálkodtak a szüleik. De mondom, hogy odahaza erre nem vótunk tanítva. És akkor aztán 11 éves korba akkor elkonzfiskáltak¹ mindent, mindent elvittek. Az édesapám... először megállt az autó, személykocsi előttünk. Mondhatom teljesen nyíltan?

Persze.

Nem fog az olyan helyre, hogy talán valamibe beütközik?

Nem fog.

Megát egy autó előttünk, és bejöttek. És akkor az édesapám elment gabonát... mer a kontingens² végett voltak ők hogy hívjákóva, becsukva. De akkor még otthon volt apukám és akkor jöttek be, és mondták, hogyha erre és erre az időre, hogy nem jelenik meg, hát mondtuk, hogy nincs odahaza, elment a gabonát keresni, venni. És akkor anyukámnak mondták, hogy ötözzön, és belökték őtet az autóba. És akkor a sógorom ott volt, a nővéremnek a férje és akkor hát közbe szót vóna, és mondták neki, hogyha megszólal, őt is viszik. Aztán anyukámat elvitték Zselízre. Addig, míg apukám meg nem jelenik, addig nem engedik tovább, akkor viszik tovább a bíróságra, Nyitrába, vagy Lévába. No most akkor, én mentem apukámat keresni, a földekre. És akkor megtaláltam őtet, akkor hazajött átötözött, megmosdott, átötözött, és ment Zselízre és akkor anyukámat hazaengedték, és ő meg hát ott maradt. De viszont, anyukám idegösszeroppanást kapott. És akkor az '51-ben mindent elkonzfiskáltak. Mindent. A rádiót, a szőnyeget, a... valamikor ágyterítő volt, mindent ami, ami vihető volt. Olyan volt, hogy valakinek szüksége volt rá, mer aztán mindig tudtuk, hogy kiné van. És akkor aztán elvitték, és én 12 éves koromban, igen, akkor az apukámat már tovább vitték Lévába és onnan hozták őket mindig a tárgyalásra, Zselízre. Akkor aztán ott föllebezve volt, mert mindig tovább mentek, és akkor vitték őtet Nyitrára. Nyitrába, meg ahogy föllebeztek, onnan még tovább, mer nem, hogy mindig engedtek vóna, hanem mindig tovább. Hát akkor ez volt. És akkor én azt mondhatom, hogy talán a környéknek, vagy a falunak én vagyok az egyedüli teremtménye, aki Szlovákiába minden börtönt megjárt. És akkor mikor ezt mondom, úgy rám néznek, mondom 'ne ijedjete meg, én csak látogatóban vótam'. Én látogatóba, a nagybátyámék is családtalanok voltak, ahhoz is én

jártam, a sógornőmmel, a anyukámékkal is én jártam. És akkor aztán úgy, hogy Ilaván³, Handlován⁴, én, én mindenütt a börtönökbe. Azt nem tudom, hogy most a ilavai börtönbe i van körülvez, vezetve, vagy pedig másíkba, erre nem emlékszem pontosan. És hát, tudom, hogy ugye szlovákú nem tudott senki nálunk. És én tudtam, mer én jártam iskolába, amit tudtam, második, harmadíkba jártam, igen. És hát, amit én tudtam szlovákú, ezér én nekem köllött mindig menni látogatóba. És a látogatást azt kírvinyeznünk kellett Pozsonyba mindig. Akkor aztán Skladaná Skalára⁵, egy Kőbányára, utoljára oda vitték őtet. És akkor az nagyon szíp emlék nekem, mer ahogy Rózsahegyen⁶, vagy Ľubochňa⁷-n kiszálltunk, és akkor jöttek... ugye mindig vasárnapra adták a látogatást, jöttek a szlovák népviseletek, vót fehér népviselet vót, és úgy özönlött a nép, és közben hét kilométert köllött gyalogónunk, akkor aztán mikor a hét kilométert legyalogótuk, akkor a Vágon átmentünk, akkor a síneken átmentünk, és akkor ott volt az a... hát ilyen barakok voltak nekik a rabok, ahol laktak. Akkor aztán egyszer a nővéremnek a kislányát is elvittük, nem tudom mennyi idős lehetett az E., és bevitte őt az apukám a rabok közé, ott megengedték, ott sokat megengedték nekik, és megrakodva jött ki, amit ők faszolhattak⁸... elnézést, hogy mit mondom, de így szokják mondani. Amik ők, ők kaptak rabok, biztos mindegyik a saját unokájára, vagy a gyerekére gondolt. [kis szünet]” (85 éves nő) (Molnár–Szendi szerk., 2025, 195–7)

Magyar nyelv és irodalom

A szövegek között anekdotákról, helyi mondákról is olvashatunk, amelyek kiváló, a tankönyvi példánál személyesebb szemléltetésként szolgálhatnak a műfaj tárgyalása során a magyar irodalom órán, de pusztán olvasási, szövegértési, memorizálási gyakorlathoz is használhatók. Szintén az irodalomórán vagy a dráma szakkörön dramatizálhatjuk is a szövegeket, ami a tanulók kommunikációs és szociális készségeit is fejleszti. A magyar nyelvi órán használhatjuk a szöveget a szlovákiai magyar, illetve a regionális nyelvhasználatról való ismerkedésre például a tájszavak, a nyelvjárási hangtani és alaktani jelenségek, a kisebbségi nyelvhasználatból, illetve a kétnyelvűségből adódó kontaktusjelenségek keresése, kategorizálása révén, bővítve ezzel a szókincsüket, tudatosítva a magyar nyelv különböző változatainak a használatát, illetve a nyelvjárási háttérű gyermekeket pozitívan megerősítve anyanyelvváltozatuk használatában.

A következő részlet segítségével tanulhatunk például a szlovákiai magyar nyelvhasználaton belül a kétnyelvűségről, vagy érzékenyíthetjük a diákokat a kisebbségi és a többségi nemzet közti viszonyokra – figyelmeztetve egymás megértésére és elfogadására.

„Van egy olyan, hát olyan 10 évvel is biztos idősebb nő túlem, [...] ő tiszta szlovák, mer Rostenicerú kerút ide [...] mellettem ül a templomba, és így figyeetem, hogy no, Istenem, szlovák padtársam lett! Mer’ aki mellettem szokott ülni, az a ő szomszédja vót a faluba, és az megfaat, és ő automatikusan beűt a helyire. Hát édesem, hogy én azt hogy megszerettem azt a asszonyt! Máma olyan jóba vagyunk! [...] én meghajoltam a ő lelkiismeretes emberbarát kötelességei előtt, mer mikor hallottam, hogy... Mária anya, ez magyarul mondja a miatyánkot! És beszéni nem tudtunk, de akkor kézzel-lábbal, pad alatt, mindenhogyan megmagyaráztuk egymásnak, kezünkee, egy-egy szót mondva, ha megértett az én habra-babrámbú egy szót, akkor má tudta mihő kötni azt, és na. És mondom, ‘ez magyarú imádkozik’, aztán figyeetem, és odébbhúzódtam, és aszondja nekem, hogy értem, hogy ő magyarul imádkozik. Arra vótam kíváncsi, hogy jól értem-e, aszondja, hogy igen, ő ezt megtanúlta, ‘no uzs vsetko viem’ (már mindent tudok), és akkor mondom, ‘Úristen, vagyok ilyen disznó, ez megtanút magyarul azért, mer egy

magyar... de ő mindig magyar misére járt, mer itt nem vót akkor még szlovák mise, Királyfára jártak a szlovákok. Ott vót szlovák mise, de ő mivel idősebb vót, jó vót neki a magyar mise is, Isten csak egy van. És akkor azt mondja, hogy ő ezt megtanulta, mert hogy jól érzi itt magát ebbe a magyar közösségbe. Én azt a asszonyt rögtön arannyáa a szívembe zártam. [...] Mondom Istenem, milyen disznó vagyok, én is fogom kezdeni tanúni, de ott nem akartam előtte nyökögni. Hát előttem vót egy szlovák imakönyv, még a dédié vót, elővettem, és így átóvastam azokat a imákat, [...]. Igen, és akkor így végigmondtam a miatyánkot, és a miserészöket meg má tőle tanultam, és a miatyánkot egybevéve az összes szlovák imát mondva tudom, csak nem tudok ineköni. [...] Így tanultam meg a szlovák misét is úgy kedveeni, mind a magyart, de azért mégis nagy plusszal többet ad nekem a magyar mise.” (75 éves nő) (Molnár–Szendi szerk., 2022, 27–28)

Környezetismeret, földrajz

Az egyes régiókhoz, illetve az azokon belüli településekhez (azok természeti és/ vagy épített és/ vagy kulturális emlékhelyeihez) kapcsolódó történetek (például a helyi mondák, leírások) gyarapíthatják a tanulók szűkebb szülőföldjükről rendelkező ismereteit, és segíthetik a lokális identitásuk erősödését. A történetek feldolgozása történhet olvasással, dramatizálással, de vizuális feldolgozással is – például lerajzolva a történetben felvázolt helyszíneket.

„– És emlékszik olyan történetekre, amiket szívesen hallgatott nagyszülőktől vagy szülőktől?

- Hát emlegetett oszt nagyanyám, nem is annyira, mint nagyapám, anyámnak az apja. Hát ő emlegette azt, no, hogy volt itt egy vár. Abarai vár. Abara vára. Itt lent még a pincéje megvan állítólag, akiktől hallom, hogy még jártak ott, hát mondják, hogy egy rész a pincének van. Hát ugye aztat hitták Abara Katának. És hogy állítólag az a deregnyi vár urának a fiával valahogy jóuba lett, és közbe meg hogy állítólag valamit összevitáztak, oszt akkor ennek az Abara Katának az apja meg valami olyan fegyverforgatóú férfiakat kerített, hogy vívják meg a csatát a deregnyiekkel, no, hogy... így én nem tom, hogy én jól tudom, lehet, hogy te tudol többet róla.
- Mindenki másképp meséli, úgyhogy...
- És akkor elmentek oda Deregnyőbe, hogy majd karddal kivívják a... no de a Kata az nem nyugodott bele, hát felütözött ő is olyan ruhába, mint a többi.
- Harcosnak.
- Oszt akkor, állítólag ő ott olyan sebet kapott, hogy mind a két szemét kiszúrták.
- Mai napig azt a helyet Szemszúró-dombnak hívják ott Deregnyőbe.
- Igen, igen és ugye hát mán azután vége vót a csatának, mer hát az apja nem tudta, hogy állítólag ő nem jelentette be az apjának, hogy ő megyen vívni ezekkel, hanem ő úgy elgondolta magának, és úgyis cselekedett, ahogy akarta, csak hát ráfizetett... Láttam most a kriptáját, vagyis mindegyik mindegyik sírhelyet, mer neki volt három lánya. A két lány, azt ugy mondták, akiktől hallottam, no, beszéltek deregnyeiek, hogy az igen szép szöüke jány vót. Vót még egy kisebbik, az olyan barna jánka vóut, no, az vót a legfiatalabb, és közbe mind a kettő szöke meghalt. Hát ott van, én láttam a sírját tavalyelőtt, vagy mikor, megnéztem, megmár az öregúré is, és akkor ugye már igen gyött a harc mán, oszt akkor a lány, akit mondok, hogy olyan kis barnácska vóut, az hát férjhez ment egy némethez, hát inkább olyan olyan osztrák német vout, de német. Ahhoz hozzáment, és akkor ők menekültek, mán ő is meg még az anyja, meg ez a valaki. Tudom is, hogy hogy hívták, mingyá eszembe jut a név. Akkor hát elmentek Németbe, és akkor

vóut neki, ennek a legfiatalabbnak még három lánya ettől a némettől, és tavaly megjelentek Deregyőbe. És meg akarták nézni a várat; el is mentek, és nyomoztak, én má eztet a deregyőiektől tudom, nyomoztak utánna, hogy hát ki lakik ott, vagy ki vette meg. Hát mondták, hogy nem vette meg senki, nem adták, mer ott iskola van egy részbe, meg van ott hivatal is. Úgyhogy belenyugodtak, azt mondták, hogy akkor nem kérnek semmit se. Úgyhogy, hát még van belőlök ott no, mer ugye még...

– Leszármazottak.

– No. Igen.

– Különben Abarának nagyon sok ilyen legendája van, régi történetek. Ez az Abara Kata történet, ez valamikor a török világba játszódott.

– Régen.

– Török világba. Aztán vót egy olyan mese is, amit az öregek beszéltek, hogy jöttek az idegenek, és hogy a várból el akarták vinni az aranyat, és hogy elsülllyesztették, aztán nagyon sokan keresték.

– Ott van abba a tóba e, az aranyos tóuba.

– Mer így a neve megmarad ezeknek a régi meséknek. (...) Mátyás király idejében szüntették meg; mer valahogy engedetlenek voltak az abariak; nem akartak adót fizetni az adószedőknek és állítólag Abara Kata várát Mátyás király parancsára...

– Lerombolták.

– Leromboltatták földig, úgyhogy fel se szabadott tovább többször építeni.” (84 éves nő) (Molnár–Szendi szerk., 2019, 20-21)

Honismeret

A naptári és vallási ünnepekhez kapcsolódó szokások, hagyományok témakörébe tartozó interjúrészletek gyarapíthatják a diákok ismereteit szűkebb és tágabb hazájukról (szülőfalu, szülőváros, régió), szintén erősítve ezzel lokális, illetve regionális identitástudatukat. A történetek feldolgozása megvalósulhat például olvasással vagy dramatizálással.

Az alábbi részletben a még ma is élő farsangi tökehúzás mátyusföldi szokását ismerhetjük meg. A feldolgozás alkalmat adhat arra is, hogy beszélgessünk a diákokkal a szokások szerepéről, azok kihalásáról és újraéledéséről, új szokások kialakulásáról.

„No még aztán farsang utolján maskarák szoknak járni. Azok még most is járnak. Be vannak ötözve, a firfi vőlegénnek, meg menyasszony. De a is firfi, a menyasszony. Akkor van egy tyúkkosaras, annak a hátán van az a tyúkkosár, és abba adják, amit kapnak, szalonna, kalbász, tojás, píz, akkor van egy írnök, aki beírja, hogy mennyi píz kaptak, akkor vannak dorongosok, azok olyan fehér öltözetbe vannak, olyan bő gatyákbo, álarc a arcukon, szalmakalap, na hát szípek, na, mer nagyon szépek. Akkor egy megy elő, hogy be e engedik, csak hát nagy bánatomra nem sok helyre engedik be. Akkor én meg egy éven ki nem zártam iket. Adok nekik tojást, adok nekik píz, meg egy üveget. Senki egy évbe egyszer nem halna abba bele. És mondtam nekik: tudjátok mit? Úgy verjétek meg a kapuját, hogy tudja meg, hogy itt vótatok, nos nem engedtek be benneteket. Én nagyon kedvellem iket, gyűnnek is. Akkor még, mikor bírtam magamot, elkaptak, megtáncúttattak, hát ilyeneknek örütem, no, mer az is egy nagyon szíp szokás, de azt még máma is csináják. Aztán este pocita vót nekik [...], akkor amit kaptak megsütöttük, a tojást, szalonnát, kalbászt, aztán mulattak reggelig. Így ment vígbe a tökehúzás, hogy a pocitábo aztán megették, amit kaptak. [...] Hát... minden szíp.” (83 éves nő) (Molnár–Szendi szerk., 2022, 34)

Összegzés

Forrás: A szerző archívuma

Az elbeszélt történelem felhasználása az iskolai oktatásban számos lehetőséget tartogat a szlovákiai magyar iskolákban tanító pedagógusok számára is. Az *Életmesék* projekt túl is mutat az összegyűjtött történetek ismertetésén, elmesélésén, hiszen az interjúkészítésben részt vevő fiatalok, illetve a kötetet olvasóként kezükbe vevő ifjú generáció tagjai az elbeszélt történelmi események, folyamatok közösségükre gyakorolt hatásait, következményeit is megérthetik. Az idősebbek tapasztalatai, bölcsessége segítséget nyújthat a fiataloknak az aktuális élethelyzetük megéléséhez és bátorítást az előttük álló életszakaszokhoz. Mások élettörténeteinek a meghallgatása formálja az értékrendjüket, a jövőképüket, valamint megküzdési módokkal gazdagodhatnak, amelyeket beépíthetnek a saját életstratégiájukba.

A kötetek minden évben egy-egy régiót feldolgozva egyfajta kincses tárrá alakultak az évek során, amelyben az elmúlt évszázad történelmi eseményeinek emlékei megőrződnek a jövő nemzedékei számára egy olyan tükör által, amely a tankönyvekből ismert adatok mellé a „szív” történeteit, a köztünk élő idős emberek személyes emlékeit is megmutatja. Az *Életmesék* projekt a közösségfejlesztés egy olyan különleges formája, amelynek személyiségformáló ereje van, megerősíti a generációk közötti kapcsolatokat, valamint segít megőrizni az egyes térségek regionális és települési identitását.

Azonban nemcsak a fiataloknak érdekes ez a projekt. Az idősök számára a mesélés egyfajta önreflexióként szolgál: a jelen nézőpontjából másként tekinthetnek a múlt eseményeire. A visszaemlékezés során összekapcsolhatják az életük különböző szakaszait, új jelentést, célt tulajdoníthatnak azoknak, választ találhatnak a saját kérdéseikre, újabb és újabb összefüggéseket fedezhetnek fel az átélt események között, s ezáltal egy új történetet alkothatnak meg. Ezenkívül a fiatalok odafordulása által megerősítést kaphatnak, hogy történeteik értékesek, tapasztalataik, bölcsességeik hasznosak a fiatal generáció számára.

A történetmesélés szubjektív jellegéből adódóan felvetődik a hitelesség kérdése. Amint Kőrös Zoltán (2015, 9) is rámutat, a történetmesélés szubjektív jellegéből adódóan a szövegeket állandó kritikával kell kezelnünk. Éppen ezért összegzésként elmondható, hogy az elbeszél történelem leginkább a klasszikus (történelem) oktatás kiegészítésére, a tananyaghoz hozzáadva (és nem azt helyettesítve) alkalmazható a legcélszerűbben.

Felhasznált irodalom

Bánki István (2012): *Emlékezet, megemlékezés – elbeszél történelem („oral history”) az iskolában*. In: Történelemtanítás a gyakorlatban: <http://www.tte.hu/media/pdf/35-banki-emlekezet.pdf> (Letöltés ideje: 2025. február 25.)

Ibos Emese (2023): *A szlovákiai magyar diákok már tanulhatnak a saját történelmükről, elkészült az új kerettanterv*. In: Napunk.sk. 2023. 05. 26. <https://napunk.dennikn.sk/hu/3393048/a-szlovakiai-magyar-diakok-mar-tanulhatnak-a-sajat-tortenelmukrol-elkeszult-az-uj-kerettanterv/> (Letöltés ideje: 2025. február 25.)

Kojanitz László (2020): *A történelmi interpretáció és az oral history az oktatásban*. In: Belvedere Meridionale, 32. évf., 4. sz., 16–33.

Kőrös Zoltán (2015): *„Muszkaföldön”. Felvidékiek visszaemlékezései a szovjet hadifogságra*. Elbeszél történelem 3. Somorja, Történelemtanárok Társulása – Fórum Kisebbségkutató Intézet.

Molnár Kriszta–Szendi Tünde szerk. (2022). *Életmesék. Élő történelem-mozaikok a Mátyusföldről*. Komárom: TANDEM, n.o.

Sági Norberta (2013): Az elbeszél történelem (oral history) alkalmazási lehetőségei a helytörténet tanításban az általános iskola alsó tagozatán. In: Karlovitz, János Tibor (szerk.): *Tanulmányok az emberi gondolkodás tárgykörében*. Komarno, International Research Institute, 47–56.

Sági Norberta–Rigó Róbert (2011): *Az oral history lehetőségei az oktatásban*. In: Forrás, 43. évf., 7–8. sz., 243–256.

Szendi Tünde (2025): Az *Életmesék* oralhistory-projekt a szlovákiai magyar oral history irodalmában. Katedra. 2025. május–június, XXXII. évfolyam, 9–10. szám, ISSN 2729-9066. https://katedra.sk/folyoirat/xxxii_09-10_14/ (Letöltés ideje: 2025. május 6.)

W1 = Learning for Peace workshopok. <https://learning4peace.foruminst.sk/workshopok/> (Letöltés ideje: 2025. február 27.)

W2 = Elbeszített történelem és adatbázisok – Szarka László bevezetője a sorozathoz. Magyar Iskola. 2021. 02. 27. <https://www.magyar-iskola.sk/2021/02/elbeszelt-tortenelem-es-adatbazisok-szarka-laszlo-bevezetoje-a-sorozathoz/> (Letöltés ideje: 2025. február 27.)

W3 = Kincskeresők – helyi értékeket kutató diákok konferenciája. Szlovákiai Magyar Művelődési Intézet. 2018. augusztus 13. <https://csemadok.sk/felvideki-ertektar/kincskeresok-helyi-ertekeket-kutato-diakok-konferenciaja/> (Letöltés ideje: 2025. március 18.)

W4 = Mosolyvirág Nagycsaládosok Debreceni Egyesülete. Életmesék kötetei. <http://mosolyvirag.hu/app/hu/paragraph/render/216> (Letöltés ideje: 2025. március 18.)

W5 = Tanulás a békéért. Miért és hogyan használjuk az elbeszített történelmet az osztálytermekben? Fórum Kisebbségkutató Intézet. 2023. <https://learning4peace.foruminst.sk/wp-content/uploads/2024/02/Learning-for-Peace-HU-1.pdf> (Letöltés ideje: 2025. március 15.)

W6 = Erasmus+ a kommunizmus emlékezete jegyében – kamaszok ismerkedtek a korszakkal. Hírek.sk [Erasmus+ a kommunizmus emlékezete jegyében – kamaszok ismerkedtek a korszakkal](#) (Letöltés ideje: 2025. március 20.)

¹ Elkobozták, lefoglalták, kisajátították a vagyont, a birtokot vagy az értéket.

² A mezőgazdasági javak kötelező beszolgáltatása során megadott, fizetett megszabott rész.

³ A börtönéről közismert város Szlovákiában, a Trencsényi kerületben.

⁴ Handlová, magyarul Nyitrabánya, bányaváros a Trencsényi kerület Privigyei járásában, Szlovákiában.

⁵ Helység Plzeň közelében, Csehországban.

⁶ Rózsahegy (Ružomberok), város Szlovákiában.

⁷ Település a Rózsahegyi járásban, Szlovákiában.

⁸ A *faszolni* egy szlovákiai magyar kölcsönszó, a szlovák '(ingyen) kapni, szerezni' jelentésű *fasovat'* szóból.